

Ese de două ori in septemana:

Joi-a și Duminec'a.

Prețulu de prenumeratiune:

pre anu intregu 6 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
 „ patrariu de anu 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu 9 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori, ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taes'a o 3 fl.; pana la 320 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Prețulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALA.

Nr. 461. scol.
113.

Esaminele de cualificatiune pentru invetiatori se vor incepe mercuri in 24. aprile stilulu vechiu an. cur., si a nume in acésta di de mercuri va fi scripturisticulu, éra in dilele urmatórie examenele verbali.

Acei invetiatori, cari nu s'au supusu inca esamenelului de cualificatiune, sunt provocati a se infacisia la acestu terminu provediuti cu documintele necesarie despre boțezu, studiele absolvate si despre pracs'a invetiatorésca.

Din siedinti'a senatului de scóle, Aradu 14. martiu v. 1874.

Presiedinte substitutu:

Andrei Papp
Protosincelu.

Ioane Moldovanu
Notariu.

PARTE NEOFICIALA.

Din Scrierile Stului Ioanu Gura de aur.

Despre inviere.

(Serbatóri'a Pasciloru.)

Ce este mórtea, decâtu despartirea sufletului de trupu? Candu sufletulu, care vietuieste in eternu, si nici candu póte se móra deórace este suflare din Ddieu, parasesce corpulu, numai acest'a singuru móre: pentruc'a o parte din noi este muritória, ér un'a nemuritória. Sufletulu, care se desparte intr'unu modu neobservatu de ochiulu omenescu, luat de angeri este dusu in sinulu lui Avramu deca a fostu dreptu, séu in carcerulu iadului deca a fostu peccatosu, pana candu va veni diu'a determinata, in carea sufletulu éra si se va impreuná cu trupulu, ca se dee seama inaintea scaunului judecatii lui Cristosu. — Eu dieu cá sufletulu va fi éra si impreunatu cu trupulu, deóra-ce vieti'a venitória nu absórbe, nici nimicesce trupulu, ci numai scurtimea vietii lui si mórtea, cari ambe la inceputulu creatiunei n'au fostu impreunate cu trupulu. Trupulu adeca este lucrulu lui Ddieu; peritiunea lui si mórtea a venitu in lume prin peccatu. Totusi trupulu desbracandu-se de coruptiune si imbracandu-se intru necoruptiune, lapeda ce a venitu din peccatu, si ié éra si in posesiune, aceea ce i-s'a datu din grati'a lui Ddieu, intielegu: neperitiunea.

Invetiatur'a despre invierea trupului este de cea mai mare insemnatate: ne dá o cunoscintia perfecta de adeverurile credintiei; ordinéza vieti'a nóstra si apera provedinti'a ddieésca de ori ce acusa. Necedinti'a in aceea face vieti'a nóstra perversa, o umple cu mii de rele si o aduce tóta in disordine. Din contra credinti'a intru dens'a intaresce convingerea nóstra despre o provedintia, carea guvernéza lumea, ne da zelu mare spre virtute, ne imboldesce ca se fugimu cu ingrigire de reu, si tóte le umple cu linisce si pace.

Care nu crede cá va inviá si va trebuí se dee seama de faptele sale, ci cugeta cá tóta fiinti'a nóstra este restrinsa la acésta vieti'a: acél'a nici de virtute se va interesá multu. Si cum ar si poté face acést'a deórace elu nu speréza nici o respłata? Inse unu atare nu se va reticné nici dela peccate pentru cá elu nu ascépta pedépsa pentru abaterile sale, ci se va predá pre sine pofțeloru si pasiuniloru si va pasi la totu felulu de peccate. — Din contra care este convinsu despre judecat'a venitória, si acésta judecata infriciosiatá purerea o are inaintea ochiloru, socotindu la sentinti'a nerevocavera, va cercá in totu modulu, ca sè se deprinda cu perseverantia in bunacuviintia, blandetia si tóte celelalte virtuti, fugindu asemenea de necuviintia, neobrasnicia, si de tóte vitiurile.

Credinti'a in inviere este si cea mai mare mangaiere, in patimi, in lupt'a cu ostenelele si greutatile vietii. Chiar pentru aceea vorbesce stulu Payelu Apostolulu de atâtea ori despre inviere, ca adeca se indemne pre ostasii lui Cristosu in ostenelele si suferintiele lor, spre a îi mangaiá si inaltia. Chiar pentru aceea dice: „In tóte patimim: necasu, dar nu ne stremtoramu; suntemu in nedumerire, dar nu ne desnadađuim, prigoniți dar nu parasiti; surpati dara nu prapaditi! sciindu cá celu ce a ridicatu pre domnulu Isusu, ne va ridicá si pre noi prin Isusu; pentru, aceea nu slabimu;” ¹⁾ — si: „scimu cá de se va stricá, cas'a nóstra cea pamentésca a corpului acestu'a, avemu zidire dela Ddieu, casa nefacuta de mana, vecinica in ceru.” ²⁾ — Ca cea mai mare mangaiere asiadara in luptele si patimile vietii, apostolulu considera speranti'a si vieti'a, venitória dupa inviere. —

La inviere iubitoru, totu omulu ie parte, dupa cum dice apostolulu: „Toti vomu inviá; fia care la ordinea sa.” ³⁾ — Ce insemnéza acést'a? Vrea se dica cumca: paganulu si Iudeulu, necredintiosulu si dreptcredintiosulu, in scurtu, totu omulu intru ceea di va inviá. Cá acum vor inviá toti ómenii, peccatosi si drepti, cei foradelege si virtuosii: asia tu nu trãbuie se credi cá dóra Ddieu ar fi nedreptu, si se nu dici in tine insuti: ce este acést'a? eu care am fostu asia zelosu si am suferitu atâte, voiu inviá ce e dreptu, dar tocmã asia va inviá si paganulu, celu fora de Ddieu si idololatrulu s. a. l. si va gustá aceeasi onóre a invierei? Ca prin atari cuvinte se nu vini in confusiune, asculta ce dice insusi Cristosu: „Va veni timpulu, candu toti cei ce sunt in morminte, vor audí glasulu fiului lui Ddieu; si vor ési cei ce au facutu bine spre invierea vietii, ér cei ce au facutu rele intru invierea judecatii.” ⁴⁾ — Vedeti ce deosebire e între cei ce vor inviá! Toti ómenii vor inviá ce e dreptu, inse celu dreptu va inviá spre vieti'a, celu peccatosu din contra pentru

¹⁾ II. Cor. 4. 8—9. 14. 16.²⁾ II. Cor. 5. 1.³⁾ I. Cor. 15. 22. 23.⁴⁾ J. 5. 28. 9.

primirea pedepsei. Bine că și trupurile pecatosilor sunt neperitoare, ci această onoare este pentru densele unu isvoru de pedepsă și ticalosia, căci corpurile lor vor învia ca se suferă o tortura continuă de focu. Căci nu aceea este, ce e demnu de doritu, că de comunu totu vomu învia și ne vomu îmbracă cu necoruptiune, ci aceea, că la înviere nu ne vomu afla fora de gloria și speranția imbucurătoare; ca se nu fie foculu sorțea noastră, care este hotaritu pecatosilor.

Ci, întrebi cum vor învia dreptii? Asculta ce dice insusi Domnulu: „Atunci, dice, dreptii vor straluci ca soarele, în imperati'a Tatalui.“⁵⁾ Dar ce dicu despre stralucirea sôrelui, căci cei drepti trebuie se fie preamariti spre marirea lui Cristosu, după cum marturisesce Apostolulu dicendu: „Petrecerea noastră este în ceriuri, de unde și așteptamu pre Mantuitoriulu, Domnulu nostru Isusu Cristosu, care va schimbă trupulu nostru celu miserabilu ca se se faca în chipulu trupului marirei lui.“⁶⁾ Trupulu nostru celu moritoriu va fi schimbatu asia dara și se va face asemenea marirei lui Cristosu; celu muritoriu se îmbracă în nemorire, și ce s'a semenatu în slabitiune va învia în putere. Trupulu nu se va mai teme de putrediu, nu va avea a se mai teme de fôme, sete, morburi și nici de nefericiri, și va pasi la midilocu o pace sigura și o linisce continuă a vietii. Întru adevêru că marirea ceresca, carea o va primi celu dreptu la înviere, întrece de parte ori ce alta marire, și este fora fine. —

Ci celu ce dubiteza, și necredintiosu întreba dicendu: întru adevêru ôre vor învia trupurile? Eu respundu cu cuvintele Apostolului Pavelu: „Nebune, tu ce sameni, nu resare de nu va mori; și ce sameni tu, este numai unu frâu de grâu seu de alta samentia“⁷⁾ carea este môrta, uscata și fora sucu. Ci după ce a putreditu, resare êrasi mai fructifera, se îmbracă în pastarie și se armêza cu virfuri ascuțite. Acum acel'a care pentru sine lasa se resara grautiulu de grâu, se nu te pôta pre tine sculă pentru sine? Densulu care ridica pre tóta diu'a sôrele din grôp'a noptii, readuce lun'a de atâte ori din apusulu seu, și rechiama anutimpurile trecute spre folosulu nostru: au pre noi, pentru cari renoiescê tôte acestea, nu ne va reînoi? se suferă, că acei'a pre cari îi-a facutu vii prin suflarea sa, se se stengă pentru eternitate? Cum, omulu care singuru pre pamentu pôte cunoșce și onoră pre Ddieu, se apuna pentru eternitate!

Inse tu te îndoișci că trupulu teu pôte fi restauratu după môrte, după ce elu s'a prefacutu în cenusia, êr ôsele în pulbere. O omule, spune-mi ce ai fostu înainte de a fi conceputu în pantecele mamei tale? Nemica: Ddieu, care te-a facutu din nemic'a, au nu te va poté reînșintiă din ceva? Credi că a restaură ceva, ce a esistatu e mai usioru decât a produce unu ce, care nu a esistatu. Elu, care te-a creatu în pantecele mamei tale, pôte se te creeze de nou din senulu pamentului. Pôte că te temi, că ôsele tale cele uscate nu se vor poté îmbracă cu carne. Incêta a mesurâ atotuputiți'a Ddieșca după neputinti'a ta propria! Densulu, creatorulu tuturor lucrurilor, care îmbracă în totu anulu arborii cei goi cu frunđie, riturile uscate cu flori și ierburi, și ôsele tale le va îmbracă la primaver'a invierei. Si profetulu Ezechilû s'a indoitu odata despre acêst'a, ci Ddieu i-a aretatu lui în vedere, cum a inceputu a fumegâ și „êta s'a facutu unu vuetu și s'a apropiatu osu langa osu, și fia care la inchietur'a sa vine și carne au crescutu pre densele, și pelea le-a acoperitu; și suflarea a intratu: și a inviatu,

și a statutu pe pitiôrele lor, o oste mare fôrte.“⁸⁾ Asia a convinsu Ddieu prin aretare spirituala pre profetulu despre înviere; elu inse această vidiune a însemnatu-o, ca unu adevêru atâtu de însemnatu se fia cunoscutu și urmasiloru. Isai'a inse cu dreptulu striga: „Mortii vor învia, și cei ce sunt în gropi voru esi, căci rou'a ce vine dela tine, îi face êrasi vii.“⁹⁾ Precum resaru și învia din pamentu ierburile udate de roua, tocmai asia prin rou'a spirituala a lui Ddieu vor învia ôsele credintiosiloru.

Inse tu ai scrupulu, ôre se pôte, ca din atâte parti de pulbere mici, în câte se desfăcê trupulu după môrte, se se constituê êrasi omulu întregu. Êta, tu singuru poti dintru-o scanteua mica se produci focu mare, au Ddieu nu va poté din pucina cenusia se produca corpulu teu? Candu inse dici, că din acêst'a și din acel'a corp, nu a mai remasu nimicu, s'a nimicitu de focu, a fostu mâncatu de fiare selbatice; candu dici acestea, cugeta totdeodata, că tôte êrasi se întoreu în pamentu, cenusi'a celoru arși, și animalele, cari au mâncatu vre unu omu, tôte se prefacu pamentu, și din pamentu porunc'a lui Ddieu êrasi i va sculă. Uita-te numai la tine. Candu nu ai de îndemana nici o scanteua de focu, iei amnariu și cremene și amagesci din lovitur'a lor focu câtu ti-trebuie. Foculu a fostu îngropatu în piêtra, ci prin tine s'a desceptatu. Acum ce poti lucrâ cu mintea, carea ti-a datu-o Ddieu, că adeva aduci în viêtia ceea ce erâ ascunsa și îngropata, scanteu'a: au maiestatea Ddieșca prin atotuputiți'a sa nu va poté lucrâ asisderea? Se nu pôta aduce în viêtia ce este ascunsu și îngropatu? Crede numai, că Ddieu este atotu puternicu! Numai aceea trebuie se întrebi, că promis-a Ddieu o înviere a mortiloru? Ai acêst'a, și ai testimoniù că Ddieu a promis, ba despre acêst'a ai chiar testimoniulu lui Cristosu: asia dara crede cu taria și nu te teme de môrte. Cristosu dice chiaru: Va veni timpulu, candu cei ce sunt în mormenturi voru audi viersulu fiului lui Ddieu, și vor esi. etc. Astfelu insusi Cristosu singuru ne promite invierea. — Apostolii vestescu că *Cristosu a inviatu din morti*, și că invierea lui fiindu garanti'a invierei nôstre, prin densulu totu mortii se vor sculă. În nadejdea invierei, apostolii nu s'au temutu nici de môrte, nici de torture, nici de crucifigeri. Au sigilatu testimoniulu lor despre înviere prin versarea sangelui lor. „De nu este invierea mortiloru, dice Apostolulu Paulu, atunci nici Cristosu s'a sculatu; acum inse Cristosu s'a sculatu; și precum prin unu omu a venitu môrtea, asia prin unu omu (Cristosu) și invierea mortiloru. Precum întru Adamu toti moru, asia întru Cristosu toti vor învia.“¹⁰⁾ — Si adauge: De nu se vor sculă mortii, pentru ce ne espunemu pericleloru pre tóta ôr'a? Tóta diu'a vedu môrtea înaintea mea, și ce folosu mi-este deca mortii nu se vor sculă? Si la altu locu dice, că în tóta diu'a se vede predatu mortii, și totusi nu s'a lasatu de vestirea Evangeliului, „încredintiatu că celu ce a sculatu pre Domnulu Isusu, și pre noi ne va sculă.“¹¹⁾ Ce inse dicemu despre santii martiri? Avutu-au o firma speranția în înviere, seu nu? Deca nu ar fi avutu-o aceea, de siguru că o môrte asia plina de martirii și torturi, nu o ar fi tienutu de castigu. Asia ei nu au cugetatu la torturele presente, ci la resplat'a venitória. Se vorbescu despre barbati nenumarati și despre muieri, de juni și junê, cari au despretiuitu môrtea pamentesca? Deca ar fi negatu pre Cristosu, si-poteau mantui vieti'a? Ci au mai voitu asi jertfi vieti'a temporală, ca se castige pentru

⁵⁾ Mat. 13. 43.

⁶⁾ Philip. 3. 20—1.

⁷⁾ I. Cor. 15. 36—7.

⁸⁾ Ezech. 37. 7, 8, 10.

⁹⁾ Isa. 26. 19.

¹⁰⁾ I. Cor. 15. 20 — 22;

¹¹⁾ II. Cor. 4. 14.

ea cea eterna; se fia esilati de pre pamentu dar se devina locuitori ai ceriului. Ca si Apostolulu Paulu, asemenea si ei au fostu intariti prin credinti'a in inviere in acelu eroismu.

Asia dara pentru ce se ne tememu de mörte? Déca suntemu urmasi ai santiloru martiri, si voimu ca o data se fimu uniti cu densii, asia nu avemu de a ne intristä nici pentru mörtea nöstra, nici a rudeniiloru. —

Candu simtiesci asiadara cá ti se apropie mörtea, retiene-ti lacrimile si suspinulu teu, si lasa in loculu acestei intristari, ca se vina in inim'a ta acea intristare mantuitória, despre care Apostolulu dice cá e plácuta lui Ddiu, ácea intristare, carea esoperéza mantuirea, adeca parerea de reu pentru peccatulu comis. Strabate inim'a ta, esamineáa consciinti'a ta, si déca affi ceva, de ce seti para reu — si de siguru cá vei affi — suspina la marturisirea peccatului, plange in rugatiune, ffi ingrijatu pentru mörtea cea adeverata, adeca pedeps'a sufletelui teu, si te intristéza pentru peccatu. Atunci nu te vei infricá pentru disolverea acestui trupu, pentru cá acel'a, dupa voi'a lui Ddiu, odata érasí se va restaurá mai maritu. Ca inse la ideí'a despre inviere se nu tremuramu, se ne nisuiamu spre lucruri bune si o vietia virtuósa, si pana candu este timpu se nu negligemu salvarea nöstra. Se aducemu fructe vrednice de pocaintia; cele ce am gresitu se le indreptamu, ca se nu ne suprinda ór'a mör-tii, candu ne va lipsi timpulu spre a poté face dëstulu pentru peccatele nöstre. Astfeliu urmandu vomu avé parte meritata de inviere in Domnulu nostru Isusu Cristosu, carui'a impreuna cu a Parintelui si Spiritului Santu, se cuvine marirea, puterea si adoratiunea in eternu. — Amin. Sibiiu, in Martiu 1874.

G. Plotosu,
clericu.

Vechii gramatisti si ortografisti Romani de oriente (Daco-Romani) de stravechi'a nöstra religione ort. orientala.

(Continuare din Nrulu 11.)

„Urmandu dara dupa stilulu acest'a si vestitulul Cesarie episcopulu Romnicului, si urmatoriulu lui Filaretu, in întörccrea celoru döuesprediece Mineie s'a obicinuitu pana in diu'a de astadi atátu in töte cartile bisericesci, cátu si in vorb'a nöstra de obste a se intrebuintia.

Cu greu este si va fi dreptu aceea a aduce limb'a acest'a in curatieni'a si originalulu ei; adeca in limb'a vechia romanésca; cáci de ar aduce-o cineva in curatienia ar fi tocmai latinésca si italianésca, si celu ce ar invetiá romanésce asia limpede care nu este romanu, cartile bisericesci nu le-ar potea intielege, nici vorb'a obsteáa de acum obicinuita; Romanulu neinvetiátu inca; socotescu cá, ar dice cá ij schimosesci limb'a parintésca. Macar cá Parimieriulu romanésce tiparitu in Moldov'a la anulu dela zidirea lunei 7191 si vietí'a santiloru Apostoli, ér in Moldov'a la anulu dela Cristosu 1682 de Dositeiu mitropolitulu Moldovei; mai multu sunt intocmite intru asemenarea originalulu limbii nöstre decátu celelalte carti bisericesci, cum au urmatu si domnealui Ienaca Vacaresculu aceea cu observatiile gramaticesci.

Domnulu Ioanu Molnaru doctoru si profesoru de tamaduirea luminii ochiloru, in cartea sa de economi'a stupiloru, si in Gramatic'a sa nemtiésca romanésca, éra mai vertosu dintru a sa Retorica ce cátu de curendu va esi din tipariu, C. Par. Samuilu Clein dela Sadu cu deslucirea Biblii romanesci, cu Theologi'a Moralicésca, cu Jus Nature (direptatea firii) cu gramatic'a Daco-Romana: in Vien'a, sunt aceia carii, au adusu si aducu acuma röde, si mladitie limbii romanesci, curatindu prin multele carti care le au datu si le dau la lumina töta neghin'a ce cuprinsese limb'a nöstra, silinduse si de acum inainte, din cátu va fi putintia a o apropiá de originalulu ei, inse asia ca si cartile bisericesci bine se le intielegemu. Ddiu dupa direptatea sa se-i intarésca! spre a putea aduce si Lesciconulu romanescu care l'au inceputu (cu multa stradanie) la deplina seversire, din ale caror'a isvóra multu m'am adapatu si eu intru alcaturiarea Maiestrii grairii romanesci.

Vede-vei iubite cetitoriule chipulu impartirii acestii Gramatici. Am intocmit'o dupa sistem'a normalicésca, din care pre lesne töta cuprinderea ei ia tabella pre o facia in scurtu se poté aretá uceniciloru, din care mai multa deslucire si inlesnire la alte invetiaturi le va veni. Asiderea dupa chipulu intocmirii acestia, dupa ce ucenicii in scurta vreme vor dobandi temeinic'a Maiestrie, ori Gramatic'a latinésca, ori germanésca (nemtiésca) cu aleasa desceptare vor putea a o pricepe, si folosinti'a spre care sfersitu o invetia a o dobandi fiindu cá la fiesce care parte si capu'alu acestei Gramatici am adaugatu si terminurile latinesci, ca candu ar incepe ori ce Romanu a invetiá limb'a latinésca mai bine si mai cu lesnire se poté pricepe si invetia.

Nici se te miri iubite cetitoriule cáci am schimbatu séu scurtatu unile cuvinte, care pana acum intraltu chipu s'au respunsu, cáci in originalulu limbii nöstre mai intaiu asia s'au respunsu, traganduse dela Latinu; in l de pild: *söre* (latin *sol*) in locu de *soare*; *ómeni* (lat. *homines*) nu oameni; *doua* (lat. *duo*) nu doao si alt.

Nu potü dice tocma precum acésta alcáture ar avea deplin'a ei seversire, ci aflanduse unu rivnitoriu de binele Neamului seu; a adaugá cele ce inca ar lipsi séu ce va fi gresitu cu sanetósa luare aminte a indreptá; se va odihni sufletulu alu mieu!

Dupa ce dara veti invetiá fundamentulu cetirii din Bucóvna, primiti acésta osteneala a mea, si ve folositi spre mai mari invetiaturi gatindu-ve.

Si asia dupa ce veti esi dela intunerecu la lumina, veti vedé si raiulu.

Sibiiu in 4. dile alui Decemvrie 1797.

Radulu Tempe."

Din acésta precuventare de gramatica aci comunicata se constata per eminentiam zelulu nationalu alu Romanului ortodocu ca gramatistu, cáci precum vediumu, aci ne vorbesce de ajungerea la *originalulu limbii nöstre*; aci face pre scurtu istoriculu literaturii nöstre; aci preste totu ne dá a pricepe, cá biserica ort. rom. la finea seclului alu 17-le, carele e periodulu de cërta intre romanii ortodoci si ne ortodoci, avea literatorii sei proprii! —

Permitiendu-mi cercustarile voiu mai vorbi si despre alti literatori Romani ortodoci din seclulu urmatoriu.

Presbiterulu J.

Desvoltarea si folosulu sciintieloru.

(Discursu rostitu de Teodoru Pelle clericu de curs. III. la prelegerea publica arangiata de societatea de lectura a tinerimei clericale din Aradu, in 2/11. Februariu a. c.)

„Unde-i unulu nu-i putere
Unde-su doi puterea cresce“.

(Finea.)

Dupa ce pre scurtu am defniatu ce este sciinti'a si cum s'a desvoltatu, se trecemü acum la folosulu sciintiei. —

Sciinti'a pre ori ce terenu e midiloculu prin care omenimea si-imbunatatesce starea materiala si-si prepara venitoriulu. Unde nu e sciinti'a nu e nici fericire, poporulu care nu se cultivédia in acésta arte divina, nu poté avé sperantia de unu venitoriu frumosu.

Pre sciintia se bazédia bunastarea si esistinti'a omenimei. —

Nesciinti'a este reulu celu mai mare ce-lu impedece pre omu de asi croi o söste mai buna si indestulitória si a procede cu siguritate catra scopulu destinatiunei sale, catra perfectiune. —

Seraci'a inca e o urmare a nesciintiei, pentrucá omulu nesciutoriu, omulu neinvetiátu, ori cátu va lucrá nu va poté progresá alaturea cu celu invetiátu; elu nici candu pre langa töta diliginti'a sa nu se va poté bucura de o positiune placuta in asemenare cu omulu invetiátu. —

Nesciinti'a nu-lu lasa a face progrese intru imbunatatirea starei sale misere si a se folosi de midilócele de imbunatatire. Omulu neinvetiátu si seracu totu seracu remane.

Er' celu cu invetiatura, pre langa lucrü si diliginti'a, usioru si-póte implini detorintiele si impuciná lipsele, si cu puciná greotote si-póte procurá cele necesarii pentru asecurarea esistentiei sale. —

Totu déuna, si in totu timpulu a fostu individi si popóre avute si serace. Acést'a a aternatu dela gradulu loru de cultura si sciintia, dela lucrulu si diliginti'a impreunata cu sciinti'a. —

Multe popóre ni arata Istori'a vechia, care cultivandu acestu tesauru scumpu, au devenitu mari si puternice si au jucatü unu rolu insemnatu pre bin'a publica a lunei. Vechii Egipteni, Feni-

cieni, clasicii Greci, acești fii ai marilor întreprinderi, puternicii romani stramosii noștri, cari pe lângă aceea că manau cu desferitate știința, și știu a reportă victorii pe câmpul luptelor sângeroase se dedicau și muzelor, cultivau științele atât de folositoare, ni dau o via dovadă despre ce poate un popor face prin știință. Aceste popoare deși au disparut din sirul națiunilor, totuși trăiesc și astăzi și voru trăi în eternitate prin operele lor clasice, cari cu limba neperitória vestesc marimea spiritului lor întreprindătoriu. —

Dar nu numai în trecut ci și în prezente sunt popoare de acele cari cultivându științele și punu baza solidă existenței naționale și înaintea cu pași repedi pe calea progresului către venitoriu. Gloriosul popor francez numai prin știință a fost capace a concepe ideea cea sublimă de eliberare a popoarelor din jugul tiraniei; elu numai cultivându știința și-a eluat rangul: de întâiu popor al lumii. Anglia, care se poate semăna în privința comerțului și speculei cu Cartagen'a vechea, numai prin navigare și comerț care încă și știința s'a estinsu prin cele mai îndepărtate părți a pământului și a întemeiatu colonii în Asia, Americ'a și Australi'a.

Au fostu înse și de acele popoare, cari necultivându în știință necunoscându folosul ei, au disparut fără urme din sirul națiunilor, lasându în urmă-le numai numele spre semnu de pomenire. Pre acele Istori'a le caracterisă de nobile și demne de viață, pre aceste de misere și nepotinsă. —

Popoarele, cari dezvoltă cea mai mare activitate întru cultivarea științei, acceptă cu doru viitoriului; pentru-că prin știință de care nu te poți lipsi tiranul, de care nu se atinge timpul necrutătoriu, ce toate le consumă, ci care rămâne în eternitate, și punu baza solidă viitoriului și fericirii temporane. —

Folosul științei e dăra Dloru! îmbunătățirea sortii, alungarea seraciei din casele omenesci, cunoșterea lumii și atotu ce este în lume, desvalorizarea minții și cultivarea spiritului, asigurarea fericirii pământesci, și a unui venitoriu mai frumos și mai serin, dăra în urmă a unui trecut trist și întunecat. —

Dece toate popoarele cunoscându folosul celu mare a științei și dezvoltă totă activitatea, și se nisuesc din toate puterile, ase adapă din acestu izvoru nesecat, cum nu ne vomu nisui noi romanii după unu trecut lung de suferință, după o amortire spirituală de seculi a ne împartăși de acestu daru ceresc, cum se nu se nască în noi îndemnul și dorul de a învăța și a progresa după o lungă nepăsare. —

Au nu sunt trebuințele noastre mari și multe, au lipsele nu ni se imultesc pe totă ziua?

Unde se cercăm îmbunătățirea lor, cum ne vomu desbracă odată de necunoscerea, cum vomu scăpa de seracia și cum vomu deveni în posesiunea mijloacelor necesarii pentru a eși din abisul perirei în care ni-a ținutu și împinsu fatalitățile alor 18 seculi? —

De unde se acceptăm îmbunătățirea sortii noastre atât de misere în toate privințele? Dela Ddieu ca s'achastru din desierăturile Egiptului, care vedinduse amenințatu de elementele naturii, de fiarele selbatice, de scorpia veninoasă, implora ajutoriulu zelui de susu se-lu mantuiască? sau delă orb'a ursita că calugarii mahomedani? nu! Ddieu nu face minuni, a făcutu cându încă popoarele nu devenise la conștiința de sine; er' acumă după ce omenimea și-cunșce misiunea, scopulu destinațiunei sale nu-su delipsă minunile ceresci cu atât mai puțin ajutoriulu ursitei, care neavendu estere nu poate se aiba nici o influință în schimbarea sortii popoarelor și în conducerea destinelor omului. —

Mijloacele de îmbunătățire sunt: știința, lucrul și diligința; de seracia vomu scăpa deca vomu lucră, înse cu știința căci lucrându fără a ști lucră, totă ostenela nu ne conduce la vreun rezultat îmbucurătoriu. —

Știința dăra trebuie se ne cascigăm mai întâiu, că numai așa vomu potă a ne folosi de mijloacele necesarii pentru îmbunirea stării și asigurarea existenței noastre naționale pe venitoriu, și numai așa vomu face se dispară urmele triste a trecutului din viața noastră națională. —

„Marita nația romană! cându te vei lumina cu învățătura, mai alăsa nația nu va fi pre pământu înaintea ta.“

Aceste erau cuvintele marelui Cichindealu înainte de acest'a cu 53 de ani. Știindu că unu popor numai avendu știința poate deveni mare, cu aceste cuvinte voi elu se crede o națiune avută și cultă demna de strabunii și de descendenții din Quirini și semi-diei. —

Aceste cuvinte ar trebui se fie sculptate, adencu separe în inim'a fiecarui romanu adevăratu și se fie ocupatiunea cea mai serioasă a tuturor'a. —

Precumu aceea, cari primindu sta taina a botezului intro-

dusu de marele reformatoriu a lumii „Cristosu“ au trecut din întunerecu la lumina, așa aceea, cari dau valoare acestor cuvinte și le urmăria vor trece din întunereculu necunoscinței la lumina progresului naționalu. —

Mijloculu de a ni cascigă știința de a ne lumina cu învățătura e școl'a, asocierea și cetirea cartilor științifice.

În școli trebuie se se crească tinerimea conformu spiritului timpului, conformu trebuințelor naționale; în societate membrii, cari compun societatea, se producă ceva bun de interesu publicu naționalu; er' prin cetire omulu se-si nutrească spiritulu setos de știință și se devină în posesiunea ideilor și a cunoștințelor folositoare.

Școli i trebuie romanului, se lucre în unire și se nu fie nepăsătoriu; se cetesca cartile românești, organele de publicitate cari respandesc știința și cultura și prin acest'a se partinască literatur'a, scrietorii romani cari s'au dedicatu binelui comunu, culturii și progresului naționalu; căci atunci s'ortea misera în care ne aflăm se va schimbă și venitoriu ni va fi asiguratu.

Înainte dăra fii romani, se ne luptăm sub flamur'a Minervei care a falsaiat ore cându superbu de pre mării Capitolului și Ulpiei-traiane și în urmă s'a dripitu de urmele barbarilor invadatori; se ne luminăm ca cu timpu se potemu luptă pentru principiulu luminei ca unii cari ne-amu angagiatu de ostasi în această imperație; se ne cascigăm știința ca la timpul seu acest'a se o potemu prestă și poporului ce ne acceptă cu doru se-lu învățăm și conducem pe calea mantuirii către venitoriu.

Romani! interesative de binele comunu, nisuitive a ve cascigă știința și a contribui din toate puterile în înaintarea progresului naționalu!

Parinti de familia dăți o creștere românească fiilor vostri, învățați-i așa iubii patri'a, națiunea și limb'a.

Mame romane creșteți din fiii vostri romani adevărați și creștini buni, și din ficele vōstre totu atâtea Veturii, Corneli, Elene și Flōre, spunetile cu ce focu au iubit strabunii națiunea și limb'a și încătu au degeneratu romani în presintelu!

Esilati limbele străine din casele vōstre, conversați în limb'a română, în aceea limba dulce în care cugetau și vorbea puternicii strabuni! —

Astufelu potemu cu linisce și fără temere a acceptă venitoriu secretu, fiindu securi că va fi mandru și frumos!

Susu la fapte dăra lucrulu se trăiescă!

Anunțiu.

Am vediatu pre multi negociatori, rei de credință, că nu cugetă la omeni'a și creditulu firmei lor, ci numai cum se se îmbogățească repede, fie chiaru amăgindu pre comitetele parochiale și pre preoțime, — de aceea m'am oferitu cum se ferescu de insielatiune pre oo. comitete și pre oo. preoți, ca pentru banii lor se-si capete lucruri bune, și am înființatu însumi în negociatori'a mea sub firm'a:

„Nicolau Zsiga și Comp.“

în Oradea Mare, piața santului Ladislau unu depositu mare de ornamente (odasii) bisericesci, precum falone, patrafire, manusiere (rucavite) și celelalte; asideria materii pentru vestminte preoțesci, materii felurite de peru și de metasa pentru prapori și alte.

Preturiile sunt cele mai eștine, era despre bunătatea materiei și a lucrului dau chezesia. Bucuros servesc și cu mustre celor'a ce dorescu.

Deschilinitu am grigitu la întocmirea preturilor, ca se fie de sem'a tuturor'a, astfelu sunt falone delă 30 fl. până la 300 fl. pentruca fiacare comuna biserică se-si potă cascigă după putința sa.

Nicolau Diamandi.

Concursu.

Ne reprezentandu-se aspiranti în numeru recerutu la terminulu defiptu, se publica nou concursu pentru postul învățătorescu, delă școl'a rom. ort. conf. din Zimbru, pre lângă emolumentele și condițiunile publicate deja în Nri. 11, 12, și 13 ai „Luminei“ din anul curinte.

Ziua alegerei va fi Marti în septeman'a luminată, adică a 2 di a lui Aprile a. c. st. v. —

Zimbru la 9. Martiu st. v. 1874.

Comitetulu parochialu:

În contielegere cu mine: Ioane Muntănu. Insp. școl. cerc.